

מטבעות 1 ו-2 אירו – הטען? תלוי את מי שואלים!

פנחס בר-זאב

בקושי עברו ארבע שנים מאז הכנסתו של האירו לשימוש ב-12 מדינות האיחוד המוניטاري האירופי, וכבר התנהל וכיוכו חrif על המשך השימוש במטבעות עיריים של 1 אירו ו-2 אירו, והחלפותם לשטרות.

20 שילינג אוסטרי

הקולות הרמים بعد החלפת המטבעות לשטרות נשמעו במיוחד מכיוון איטליה, אוסטריה ויוון, כשהסבירות לדרישה זו דומות בשלוש המדינות. עד מעבר לאירו ב-1 נואר 2002, היו במחוזר במדינות אלו שטרות בעריכים נוכחים יחסית. למשל, השטר בעל הערך הנמוך ביותר במחוזר באוסטריה היה השטר של 20 שילינג, שווה ל-1.46 אירו בלבד.

המצב באיטליה היה אף קיצוני יותר: שם היה ערכו של השטר הנמוך ביותר 1,000 לירות (לירטות בסלנג הפיני השゴי בעברית), או 52 אירו-סנט בלבד! והמطبع היידול" ביותר שהוכנס למחוזר ב-1997, ערכו גם היה 1,000 לירות. עשויה, לעומת אירו, ערכו של השטר הכי קטן (5 אירו) "קפץ" ל-9,700 לירות בקירוב. והמطبع בעל הערך הגבוה ביותר (2 אירו) שווה סכום דמיוני של כרובה ל-4,000 לירות.

1000 לירות איטלקיות

ביוון, עבר המעבר לאירו, היו במחוזר שטרות בעריכים נוכחים של 100 דרכמה (29 אירו-סנט) ו-200 דרכמה (כ-59 סנט), והמطبع בעל הערך הנומינלי הגבוה היה 100 דרכמה (29 סנט). רק בשנת 2000, לקרأت האולימפיאדת אתונה 2004, הנפיק הבנק של יוון סידרה של שיש מטבעות שונים בעריכים "אסטרונומיים" של 500 דרכמה (1.47 אירו). אולם, סידרה זו יועדה בראש ובראשונה לאספןות. מעת המטבעות שמצאו את דרכם למחוזר, הוצאו ממנה כעבור פחות משנתים עם המעבר לשימוש במטבעות האירו.

100 דרכמוות יווניות

בימים אחרים, האוסטרים והיוונים אוהבים ארנקיים או כסים מלאי ניירות, והאיטלקים פשוט מטילים על זה. עד כדי כך שר האוצר האיטלקי ג'יאוליו טרמונטי אמר לעיתון הולנדוני "פיננסיאלי טימס" כי "...יש לקבל החלטה בדבר החלפת מטבעות ה-1 ו-2 אירו מוקדם ככל האפשר. אנשים צריכים פשוט לא רגילים להשתמש במטבעות בעריכים גבוהים". עמיתו האוסטרי, קארל-היינץ גראסר, צוטט באותו עיתון כי "...אשכח אם ארצתי תיפטר ממטבעות שעולים לי על העצבים".

אחת הטענות שעלו בדיון על עתידם של מטבעות ה-1 ו-2 אירו היא הסברה כי הצריך פחות נטויה "לבזבז" שטר מאשר מטבע, וכי המעבר למטבעות תרם להאצת האינפלציה. "אנשים מותנים יותר עם שטרות מאשר עם מטבעות. האיטלקים מתיחסים למטבעות האירו כמו שהם התייחסו בעבר למטבעות בלירות. היחס המזולג למטבעות הישנים תמיד גרם להאצת האינפלציה, וכך גם עתה עם מטבעות האירו", הדגיש שר האיטלקי.

200 דרכמוות יווניות

עד כמה האיטלקי המכזוי מזולג במעט ארצו? כבוד שר האיטלקי ידע על מה הוא מדבר! וגם מספר לא קטן של קוראי עלו זה שביקרו בשנות ה-70 של המאה ה-20 ב"ארץ המגן". במשך 150 שנות עצמאוותה ידעה איטליה מספר תקופות בהן נוצר מחסור חמור במטבעות מכל הסוגים. היו תקופות בהן כמעט כל מטבע שהוכנס למחוזר על ידי הבנק של איטליה, נעלם מיד לתוך מעין "חומר שחורה". תופעה זו הגיעה לשיאו באמצעות שנות ה-70, שבו תקופות שככל לא ניתן היה לקבל עודף ב"מצלצים". בכלל אינפלציה ופיחות מואץ של הלירה, ירד ערכם של חלק מהעריכים מתחת לשווייה של המטבעה בה הוטבעו. באיטליה התרוצצה אז השמועה כי כמוות גודלות של מטבעות איטלקיים מצאו את דרכם לשוויז ואף לפן הרחוקה, שם הפכו לחומר גלם של... כפתורים לבגדים!

מחסור של עוזף הוליד תחילת לתופעות מגוחכות בהן נתקל גם כותב שורות אלו. במקרה הטוב ניתן עוזף בצורת בול דואר (עתים אף דאגו לאורזו בשקית נילון קטנה!), ובמקרה הפחות טוב, בפרט בסופרמרקטים, ניתן העוזף בצורת...סוכריות או חטיכת מסטיק אחת או יותר, תלוי כמובן עוזף צריכה הקופאית להחזיר...

מיניאסגני בסך 100 לירות

כאשר המחסור במעטות הפך לבעה כרכונית וטוטאלית, בשנת 1976 לערך, החלו בנקים מסחריים ומוסדות רשיומים למחצה בכל רחבי איטליה להנפיק כמיות ענק של "מיניאסגני" (miniassegni), מין שטרות "ונטאלט" איטלקי, בערככים של 50, 100, 150, 200 או 250 לירות, כדי להקל על המחסור במאות נילך של 50 ו-100 לירות פשוטו נעלמו לחלוון. רעיון שימושי מאד, אבל אלה וקוץ בה: קיבלת בשנת 1977 ברומא עוזף בצורת "שטר" של 100 לירות של "בנק רוח הקודש" Il Banco di Santo Spirito, בנק רומי ידוע ותיק (נוסד 1603), בהמשך נסעת צפונה לפירנצה, בולוניה או מילאנו, ושם ניסית לשלם עם אותו "שטר", הייתה התגובה תמיד אחידה: "השטר הזה שווה רק ברומה!" לא חוזרת לשם... הלא הכל כמו...

בליה הרחיב על נושא "מיניאסגני", מוכיה המחסור התקוף במאות, והזהדקקות התקופתיות לחЛОפות מקומיות מניר, עד כמה האיטלקים נהגו לזלزل בתקופת הלירה בכיסם קטן ממתכת. חשש של השלטונות עקב זאת - ובראשם מיעדנו שר האוצר טרומוני - כי יחסם של האיטלקים למעות האירו לא יהיה שונה במהותו, לא היה בהכרח מופרך.

האם מצאה הצעתו של השර האיטלקי ומיניטיו האוסטרי והיווני אוזן קשבת בשאר מדינות האירו? גרמניה, מעצמה כלכלית מספר אחד באירופה, שודאגת לבדה לאספקתו של השלישי מכל מחבר המטבע באזורי האירו (כלומר, בשליש מכל המטבעות במחזור ב-12 המדינות נשוא על הצד הלאומי את הנשר - סמליה של הרפובליקה הפדרלית), לא תיתן את זדה לביטול המטבעות של 1 ו-2 אירו. הגרמנים דוקא אוחבים מטבעות ערכיים, ולראיה הפופולרית לה זהה המטבע של 5 מרקים גרמניים (2.50 אירו), וכן המטבע הנפוץ של 2 מרקים גרמניים, שהונפק בגרסאות רבות לשמחת האספנים.

בצՐפת, גם היא מעצמה כלכלית אזורית, היו במחזור מטבעות בעלי ערכיים גבוהים, כמו המטבע הדו-מטכתי הידוע של 10 פרנקים, ואפילו מטבע של 20 פרנק צרפתי (ערכו כ-3 אירו), שעבר לסוחר ייחד עם שטר בעל אותו ערך נקוב. גם ההולנדים התרגלו יפה למטבע של 5 גילדן (2.30 אירו בкриוב).

ולבסוף, המועמדים האינסופיים לכינסה למועדון האירו, נתני הוד מלכתחה, האם הם יותרו על המטבעות של 1 ו-2 לירה שטרלינג לטובה פיסות נייר מרופות בערכיים של 1 ו-2 אירו? אפילו אם ביום הקרוב תחולט אלבון הגאה להצראף לאיחוד המוניטاري ולאמצץ את האירו הבזוי, האם היא תזוטר על שתי מטבעות האירו העיקריים בעלות צד לאומי עליון תונוסס דוקנה של המלכה אליזבת השנייה או של בנה צ'ארלס השלישי, לטובה אותן פיסות נייר חסרות זהות לאומיות? איך אמרה פעם ראש הממשלה מרגרט תאצ'ר, גברת הברזל: NO, No!

מתוך מודעות לביעות שמטבעות ה- 1 ו- 2 אירו יוצרים במספר מדינות, ומארח ולכל מדינה יש משקל שווה באיחוד המוניטاري, נאלצה רגינה Pisar, דוברת הבנק המרכזי האירופי, להודיע במרוצת 2004 על עיריכת מחקר מקיף הבוחן את הצדדים החשובים והשליליים של מעבר אפשרי ממטבעות לשטרות.

בחודש נובמבר 2004 פורסמו תוכנות הודיעה מועצת המנהלים של הבנק כי הוחלט שסוגיית החלפת המטבעות לשטרות יורדת מהפרק. "לאחר שיקולים יסודיים החליטה מועצת הבנק המרכזי האירופי...לא להתחילה בהליכים לקראת הנפקת שטרות בעלי ערכיים של 1 ו-2 אירו. המועצה שקרה את כל הטיעונים שהובילו לדינמים על סוגיה זו, והגעה למסקנה לאחר שיקול דעת עמוק, כי החייבים השליליים של הכנסת שטרות בעלי ערכיים נמכרים לפחות, יעלו בהרבה על ההיבטים החשובים". מהמחקר עולה כי רוב אזרחיו האירו אינם מעוניינים לבטל את המטבעות של 1 ו-2 אירו. הדוח' גם קובע כי עצה יפגע בעילומם של ענפי מסחר רבים, כגון המסחר הקמעוני ומכירות באמצעות מכוניות אוטומטיות (חחל מכרטיסי רכבת ועד חפיסות סיירות...) ועוד. כמו כן תగורים הנפקת שטרות בערכיים נמכרים להוצאות הדפסה ותפעול גבוהות. "שיקולים אלה הביאו אותנו להפסיק את הדיון בסוגיית החלפת מטבעות לשטרות".

אספני מטבעות האירו יכולו להירגע. אין עוד צורך למהר ולהשלים את האוסף של מטבעות של 1-2 אירו, פן הנפקתם תופסק לטובה שטרות חדשים במקומות. אזרחי המדינות הגדולות, המאולצות ובעלי המשקל הכללי הגדול ביותר (כמו גרמניה וצרפת) קבעו כי הם לא מותרים על מטבעות ה-1 ו-2 אירו. אבל עיקרון השוויון בין המדינות וגם חוקי האיחוד האירופי מחייבים פרסום(msk) המסקנה השילית ב-20 שפותיהן של כל 25 המדינות החברות באיחוד. אנו נסתפק בחלקן בלבד: !No, non, nein, ochi, nee, nao, nie, nem